

УДК 629.027, 629.3.014, 621.313

ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОМЕХАНІЧНИХ ПРИВОДІВ ТА ПЕРЕТВОРЮВАЧІВ НА МАШИНАХ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ

Сергієнко М.Є., к.т.н., проф., Пастущина М.І., асп.

(Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»)

На даний момент спостерігається стійка тенденція заміни широко поширених механічних, гідродинамічних, гідростатичних приводів на електромеханічні приводи. В першу чергу заміна торкнулася найбільш енергонасичених транспортних засобів: бульдозерів, тракторів, сільськогосподарської техніки, гусеничних машин.

Промислове використання машин сільськогосподарського призначення характеризується цілою низкою специфічних особливостей їх експлуатації, таких як циклічність технологічних процесів, висока нерівномірність завантаження землерийного агрегату, підвищений динамічний режим і вібрація, різні кліматичні умови експлуатації та ін. Однією з головних причин різкого коливання тягового навантаження на промислових тракторних агрегатах є необхідність виконання ним технологічного процесу роботи зі змінними в широкому діапазоні тяговими зусиллями і швидкостями руху. Вирішення цього завдання здійснюється застосуванням в складі промислового трактора електромеханічного приводу з прозорою навантажувальною характеристикою, яка дозволяє виконувати машинам сільськогосподарського призначення оптимальний робочий процес.

Існує кілька різновидів схем трансмісії, що включають в себе електричний привід. У найпростішому варіанті електричний привід може використовуватися в якості мотор-генератора (МГ), встановленого безпосередньо на колінчастому валу ДВЗ і дозволяє запускати і зупиняти ДВЗ (при початку руху і зупинці транспортного засобу) [1]. Покращені показники і велику ефективність дає схема з додатковим тяговим електроприводом з інвертором, редуктором і механічною муфтою зчеплення. Такий привід дозволяє реалізувати передачу тягового зусилля на ведучі колеса спільно від електродвигуна і ДВЗ. Така схема називається класичною паралельною кінематичною схемою. Застосовуються і змішані кінематичні схеми, в яких ДВЗ і МГ працюють на двоходових планетарних передачах.

Електромеханічні перетворювачі на транспортному засобі включають генератор і електродвигун [2]. Ці пристрої можна використовувати окремо або в одному вузлі, так як ці машини взаємооборотні. Аналіз показників електродвигунів постійного струму (ДПС), асинхронних двигунів (АД), синхронних двигунів з постійними магнітами (СДПМ) і синхронного реактивного двигуна (СРД) наведено в таблиці.

З даних табл. випливає, що ДПС продовжують застосовуватися на гібридних транспортних засобах через свою дешевизну. Серед таких показників як ККД, вага, відношення максимальної корисної потужності до маси і динамічної характеристики лідируючу позицію займає синхронний електродвигун з постійними магнітами. Робочі характеристики, термін служби і безпека машин сільськогосподарського призначення з гібридною силовою установкою достатньо залежить від накопичувачів енергії. Ґрунтуючись на сучасних технологіях, в якості накопичувачів енергії домінують електрохімічні.

Таблиця – Порівняльні показники ЕМП

Показники	ДПС	АД	СДПМ	СРД
ККД	0	+	++	+
Відношення максимальної корисної потужності до маси	0	+	++	+
Можливості охолодження	+	++	+	+
Експлуатаційні показники	0	+	+	+
Динамічні характеристики	++	+	++	+
Вага	-	+	++	++
Вартість	++	+	-	+

Показник: " ++ " - відмінний, " + " - хороший, " 0 " - задовільний, " - " - менш задовільний.

Оригінальне рішення представлено в роботі [3]. Пропонується використовувати в складі амортизатора підвіски транспортного засобу електричний генератор. В роботі [4] розглянуто метод контролю коливань підвіски автомобіля за допомогою керованих електромеханічних амортизаторів, які активуються за допомогою генераторів енергії без використання зовнішнього джерела живлення. Автори роботи [5] пропонують перетворювати кінетичну енергію непідресорених мас в обертальний рух накопичувача, яким можуть бути маховик, компресор з накопичувачем стисненого повітря, генератор електричного струму з акумулятором. Застосування на машинах сільськогосподарського призначення електромеханічного приводу, наприклад переднього валу відбору потужності, що володіє плавним управлінням, дозволяє істотно розширити функціональні можливості агрегату. Використання автономної станції електропостачання дозволяє використовувати трактор, комбайн і т. п. в якості мобільної електростанції, що виробляє стабілізовану трифазну напругу (380 В, 50 Гц) в умовах польового стану, ферми або в польових умовах для споживачів загального призначення: технологічного та промислового обладнання, телекомунікаційних, охоронних і протипожежних систем та ін.

У запропонованій схемі електромеханічної трансмісії трактору електродвигуни розташовані безпосередньо в провідних мостах: задньому і передньому.

Це дозволяє знизити споживання палива на 10-40%. У приводах мотора-генератора і тягового двигуна застосована векторна система управління, яка

працює в широкому діапазоні зміни моментів і частот обертання, що дозволило забезпечити високий ККД приводів як при великих, так і при малих значеннях потужності.

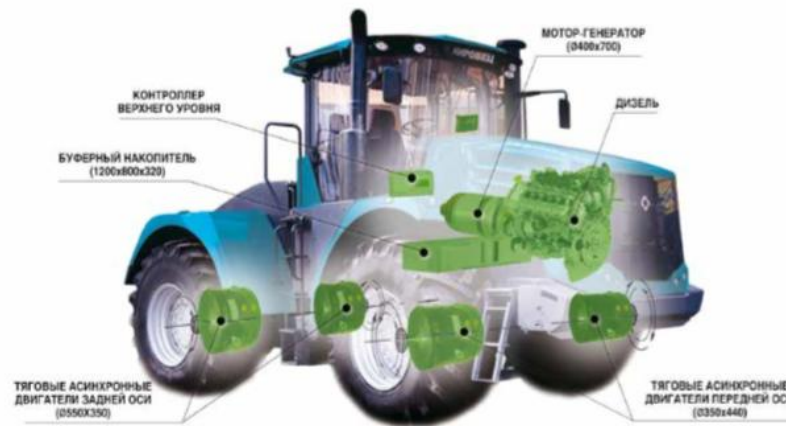

Рисунок – Трактор з варіантом виконання електромеханічної трансмісії

Використання перспективних, недорогих, економічних і надійних асинхронних електродвигунів поряд з ефективними електромеханічними перетворювачами, мікропроцесорними керуючими контролерами і векторної системою управління дозволить реалізувати якісне управління тягового обладнання з високими динамічними характеристиками.

Список використаних джерел

1. Сергиенко Н.Е. Особенности использования электрического привода и систем управления на современных автомобилях / Сергиенко Н.Е., Любарский Б.Г., Пастущина М.И. *Вестник НТУ «ХПИ»*. Серия: Автомобиле- и тракторостроение. – Харків : НТУ «ХПИ», 2018. – № 49 (1325). – С. 40–49.
2. Сергиенко Н.Е. Аналитический обзор конструкций электромеханических преобразователей и выбор рациональной схемы электроамортизатора неподдресоренных масс транспортного средства / Н.Е. Сергиенко, А.Н. Сергиенко, Б.Г. Любарский и др. – *Вісник НТУ «ХПИ»: Зб. наук. праць. тематичний випуск: Транспортне машинобудування*. – Харків: НТУ «ХПИ» 2016.
3. LeiZuo, Brian Scully, Jurgen Shestani and YuZhou. Design and characterization of an electromagnetic energy harvester for vehicle suspensions // *Smart Material and Structures*. – 2010. – №19. – 1-11.
4. S-B Choi, M-S Seong and K-S Kim. Vibration control of an electrorheological fluid-based suspension system with energy regenerative mechanism // *Journal of Automobile Engineering*. – 2009. – april, vol. 233. – 459-470.
5. Патент на винахід України №93154. МПК 66F03G7/08, B60K 25/00. Пристрій для рекуперації енергії коливань транспортного засобу / Сергієнко М.Є., Худолій А.І., Сергієнко А.М.; заявник і патентовласник Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут». – №a200912230; заявл. 27.11.09; опубл. 10.01.11. Бюл. №1.